

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

На основата на конституционно гарантираната свобода на преподавателската и научната дейност, както и вследствие на академичната автономия, Общото събрание на Университета за национално и световно стопанство приема следния

ЕТИЧЕН КОДЕКС

на

УНИВЕРСИТЕТА ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

ПРЕАМБЮЛ

Етичният кодекс определя основните етични стандарти за преподаватели, студенти, изследователи, докторанти, служители, както и за целия друг персонал в Университета за национално и световно стопанство (наричан по-долу „Университет“) – публична институция с ярко изявен стремеж да се зачитат етичните стандарти в междуличностните отношения и в отношенията между всички структури в Университета, което цели развитието и благополучието на цялата общност и на всеки един неин член.

Етичният кодекс има за цел да изгради, систематизира и поддържа високи професионални и етични стандарти между членовете на университетската общност, за да се насърчи техният професионализъм, да се засили тяхната институционална и междуличностна лоялност, да се гарантират прозрачността и социалната отговорност на Университета, да се развие свободата на научните изследвания и обучението на студентите и да се утвърждава положителен имидж на Университета сред академичните среди и обществеността в страната и чужбина.

Етичният кодекс продължава традициите и свободите, заложи от бележитите предшественици – създателите на Свободния университет, по-късно на Висшия икономически институт „Карл Маркс“, а сега – на Университета за национално и световно стопанство, да развива техните ценности и постижения и да защитава правата на преподавателите, изследователите, студентите, докторантите, служителите и персонала и систематизира основните им отговорности.

Етичният кодекс се гради върху изискването за функционалност и отвореност. За да работи добре, той не само допуска, но и изисква непрекъснато да се добавят нови етични стандарти и наложили се добри практики, които са в съответствие с бързо развиващата се наука, изискванията на академичната среда и на обществото. Академичната общност поема ангажимента за обновяването и адаптирането на Етичния кодекс чрез предложения към Комисията за академична етика.

I. ОБЩИ ПРАВИЛА

Преподавателите, изследователите, докторантите, студентите и служителите демонстрират своята лоялност към Университета чрез спазване на основния етичен принцип: разпространяване и развитие на основните академични ценности. Академичната лоялност се изразява в общия ангажимент за съпричастност към Университета чрез поддържане и издигане на положителния му имидж в обществения живот, както и чрез популяризирането на неговите ценности в обучението, научните изследвания, художествената самодейност и спорта.

Основни ценности на Университета са: достоверност в преподаването и изследователската дейност; свобода в усвояването на науката и в развитието на научните изследвания, зачитане на личната неприкосновеност в творчеството и преподавателската изява, хуманизъм и справедливост в анализите и оценките, равен достъп до информацията и научните постижения. За утвърждаването на тези ценности преподавателите, изследователите, служителите и студентите се стремят към отговорно отношение в работата си, към приемане на друга

критична позиция, към толерантност в дейността си и към отвореност за нови идеи.

Преподавателите, изследователите, докторантите, студентите и служителите реализират мисията на Университета чрез пълноценно, качествено и свободно преподаване, чрез заинтересовано и целенасочено усвояване на знания, както и чрез системна изследователска дейност, и своето отговорно участие в органите на Университета, в различните му дейности и прояви, като зачитат основните академични ценности не само в Университета, но и извън него.

Интегритетът на университетските преподаватели, изследователи, студенти, докторанти, служители и персонал се изразява чрез професионалната им компетентност и етичното им поведение.

Отговорното отношение към работата се доказва чрез пълноценното и редовното изпълнение на преподавателските, научноизследователските, учебните и служебните задължения, както и чрез проявяваните инициативност и готовност за ангажиране с други задачи, когато е необходимо. Академичният състав осъществява отговорно своите задължения чрез висока образователна компетентност и научни изследвания, допринасяйки чрез тях за развитието на световната научна теория и практика, дори когато резултатите не са пряко свързани с кариерното израстване или трудовото възнаграждение.

Основната цел на преподаватели, изследователи и студенти е развитието на интелектуалната независимост, която дава възможност за критична позиция към различни проблеми на социалната и икономическата система и подпомага за изследователска или професионална дейност. Критичната позиция се разбира като ангажимент в посока на точни анализи и оценки на обективната действителност.

Отвореността към новите идеи е в основата на творчеството и един от ключовите добродетели в преподаването и изследванията. Отговорното и критично приемане на новите идеи е предпоставка за по-високо качество на научните изследвания.

Толерантността от страна на преподаватели, изследователи и студенти позволява критично приемане на многообразието. Безразличието и отсъствието на ясна позиция не са проява на толерантност.

Университетската лоялност се изразява в общия ангажимент за поддържане и издигане на имиджа на Университета и разпространяване на неговите ценности, постигнати чрез обучението, научните изследвания, художествената самодейност и спортните изяви.

Отношението към университетските ресурси е важен аспект в академичното общуване. Преподавателите, изследователите, студентите, докторантите, служителите и персоналът в Университета са длъжни да опазват и развиват всички университетски ресурси, да използват оборудването, съоръженията и финансовите средства в съответствие с тяхното предназначение и с грижата на добър стопанин, стремейки се да постигнат възможно най-голяма полза за обществото. Необходимо е да се отнасят с респект към човешките ресурси на Университета и да допринасят за тяхното развитие. Те трябва да пазят имиджа на Университета като основен ресурс на тази институция. Университетските ресурси не могат да се използват за лично благодетелстване.

II. ОСНОВНИ АКАДЕМИЧНИ ЦЕННОСТИ, НОРМИ, ОТГОВОРНОСТИ

Основните академични ценности на Университета са истината, свободата, хуманизмът, справедливостта и доверието.

Научната истина е ценност, която Университетът поставя и като основна цел на своята дейност.

Свободата е такава ценност, която е важна предпоставка за постигане на истината. Тя се конкретизира като академична свобода и включва свобода в усвояването на науката и в развитието на научните изследвания; зачитане на личната неприкосновеност в творческите изяви; независимост на преподавателските, докторантските и студентските изследвания, изяви, анализи и оценки.

Хуманизмът е универсална ценност, свързана с опазването на човечеството, съхраняване на човешкото и уважение към човека.

Справедливостта се възприема като основен критерий за балансиране на разпределителните и коригиращите отношения в Университета и като равен достъп до информацията и научните постижения.

Доверието е предпоставка за осъществяване на изследвания и постигането на надеждни резултати в науката, както и за тяхното усвояване и разпространяване.

Преподавателите, изследователите, докторантите, студентите и служителите се стремят отговорно да утвърждават тези ценности и да съблюдават посочените норми в работата си.

Зачитането на основните академични ценности, придържането към посочените норми, спазването на утвърдените в света модели на етично поведение в науката и възприемането на отговорно поведение в академичното общуване се налагат като модел за добра академична практика.

III. АКАДЕМИЧНО ОБУЧЕНИЕ

Целта на обучението е да разпространява и развива съвременни знания, да формира самостоятелно, творческо, критично и отговорно мислене.

Обучението е основна дейност на Университета и включва две страни – преподаватели и студенти, които трябва взаимно да зачитат своите интереси и цели. Служителите и персоналът на Университета изцяло подчиняват дейността си на целите на съвременното и качествено обучение и подпомагат и двете страни.

Преподавателите и студентите са неделима общност. Преподавателите се ангажират чрез своята дейност да осигуряват на студентите оптимална духовна среда за обучение, а студентите, от своя страна, допринасят за нормалното протичане и непрекъснато усъвършенстване на учебния процес посредством съзнателно и отговорно отношение към своите задължения в обучението.

Академичната свобода е основно право на преподавателите, изследователите, студентите и докторантите. Преподавателите упражняват своята академична свобода чрез лекционната си дейност, личните и колективните си научни изследвания и творчески дейности, които съответстват на общоприетите етични стандарти. Технологиите и методите на преподаване са основани върху съвременни научни открития и убедителни доказателства. За

студентите академичната свобода означава академична автономия, в която те се развиват чрез отговорно обучение и лична инициатива, както и чрез обществено отговорно поведение в съответствие с общоприетите стандарти.

За гарантирането на академичната свобода на членовете на академичния състав, всички участници в процеса на обучението поемат и изпълняват добросъвестно своите отговорности и задължения, описани в Правилниците на Университета.

IV. НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Университетът приема за основополагащи в изследователската дейност основните етични стандарти, възприети от международната научна общност, а именно: обществен характер на науката, универсалност, безкористност, оригиналност, умерен скептицизъм.

Общественият характер обединява разбирането за публичност на научното знание, задължително публикуване на резултатите от научните изследвания, отговорност на учените за верността на публикуваните резултати, самоуправление на научната общност, свободен обмен на информация между учените по света.

Универсалността означава, че науката трябва да е независима от раса, религия и националност, да е без ограничение в международната и световната изява.

Безкористността се свързва най-вече с честност и обективност на резултатите – те не трябва да се манипулират заради печалба, идеология, целесъобразност или поради друг личен интерес.

Изискването за оригиналност налага всяко изследване да има свой принос към науката – иначе е неприемливо. Изследователската оригиналност включва развитието и задълбочаването на авторските проучвания, правилното определяне и посочване на научните постижения на други учени, последователното прилагане на все по-подходящи методи на изследване, справедливото и професионално тълкуване на резултатите, честното отчитане на фактите и данните, както и обективната оценка на съществуващите научноизследователски хипотези.

Умереният скептицизъм насочва към изключителната полезност на критичността, която се гради върху съмнението, а заедно с това изисква резултатите никога да не се приемат заради авторитет или на доверие.

Научноизследователската дейност се основава върху свободата на информацията, академичната и личната свобода, личната неприкосновеност и независимост в творческата дейност, както и върху поднасянето на коректни и достоверни резултати от изследванията.

Научните публикации са важен завършек на научните изследвания и всепризнат начин за легитимиране на постигнатите резултати пред научната общност в локален и световен мащаб. Научните публикации осигуряват споделяне и публичност на изследванията, след което техните резултати могат да се ползват от всички хора. Изследователите, които публикуват научните си резултати, носят пълна отговорност за тяхната достоверност и оригиналност. Важно е да се уважават авторските права и да се спазват изискванията и отговорностите при съавторство, като се зачитат не само старшинството и званията, но и заслугите на съответните автори. Посочването на заслугите (чужди и собствени) и отдаването на признание са важен елемент от научноизследователския процес. Академичният състав на Университета се придържа добросъвестно към трите основни начина за отдаване на признание в науката – изготвяне на добросъвестен списък на използваните автори, надеждно цитиране по установения ред, изказване на благодарност към други автори за тяхната помощ, идеи или други приноси.

В допълнение към съществуващите нормативни актове учените от Университета се придържат към международно признатите етични правила и стандарти, които прилагат към конкретните области на научните си изследвания. Това изискване е от особено значение за социално-икономическите изследвания на общностите и личностите, демографските и икономическите процеси, при които резултатите могат да окажат влияние върху статута на общностите и лицата или върху доброто им име.

V. АКАДЕМИЧНО ИЗРАСТВАНЕ

Израстването на членовете на академичния състав на Университета е кариерно и е не просто цел, а средство за изпълнението на конкретните дейности, свързани с обучението и постигането на основните цели в Университета.

Академичният състав трябва да бъде осигурен, надеждно подкрепян и адекватно стимулиран от ръководството на Университета в кариерното си развитие за постигане целите на обучението.

Научното израстване на академичния състав се възприема като основно негово задължение, защото това осигурява по-високо качество на обучението.

В научното израстване членовете на академичния състав се придържат към основните етични стандарти на изследователя и преподавателя, утвърдени в световната научна практика и посочени по-горе.

VI. ЗАЕМАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИ ДЛЪЖНОСТИ В УНИВЕРСИТЕТА

В поведението си преподавателите, изследователите, докторантите, студентите и служителите, които заемат административни длъжности в Университета, се придържат към най-високите етични стандарти.

Те изпълняват своите задължения в духа на академичната традиция със себеотдаденост и отговорност, като винаги вземат предвид дългосрочните последици от мерките и действията, които въвеждат и осъществяват като административни ръководители.

При изпълняването на административните длъжности в Университета се спазва изискването за мандатност и за ограничаване броя на заеманите длъжности от един човек. Смяната при заемането на академичните длъжности е основно демократично завоевание на академичния състав и осигурява равен достъп на всички, които отговарят на изискванията за тези позиции, като същевременно стимулира отговорността и конкуренцията за налагане на нови идеи и практики в академичната среда. При смяната трябва да се осигурява пълна приемственост, за да има надеждно управление и непрекъснато надграждане на постигнатите резултати и добрите академични

традиции в Университета. Приемствеността не означава повторение, а утвърждаване и развитие на постигнатото.

Преподавателите, изследователите, студентите, докторантите, служителите и персоналът, заемащи административни длъжности, се стремят да постигнат консенсус при вземането на решенията и избягват противопоставянето.

Изпълняването на академични длъжности в Университета не трябва да влияе върху основната дейност на академичния състав, свързана с обучението, научните изследвания и научното израстване.

VII. ПОВЕДЕНИЕ И ДЕЙНОСТ ИЗВЪН УНИВЕРСИТЕТА

Преподавателите, изследователите, докторантите, студентите и служителите, в качеството на частни лица извън Университета, се ангажират да спазват етичните стандарти, които са определени в този кодекс. Когато участват в дейности извън Университета, те трябва да спазват основните ценности на Университета и правилата от настоящия кодекс, особено по отношение на честност, критична позиция, добросъвестност и достойнство на хората в академичната среда.

Членове на университетската общност имат законно и морално право да се присъединяват към политически партии, професионални организации и клубове по интереси, към религиозни общности, както и към други организации, и в това си качество са свободни да изразяват мнението си като частни лица. Когато обаче говорят или действат като частни лица, те са длъжни да избягват потенциални конфликти на интереси, така че техните дейности да не са в противоречие с личните им отговорности и задължения в Университета.

Преподавателите, изследователите и асоциираните членове на Университета, които изпълняват ролята на експерти по разработката на политически анализи, в съответствие с академичните стандарти могат да представят свободно своите заключения както на широката публика, така и на студентите и докторантите по време на обучението.

Преподавателите и изследователите не могат да извършват извън Университета дейности, които възпрепятстват нормалното протичане на учебния процес и научните изследвания.

VIII. НЕДОПУСТИМИ ПРАКТИКИ

Съзнателните заблуждения в изследователската и преподавателската дейност са недопустими – те се възприемат като преднамерена нечестност и измама. Към тази група нарушения се отнасят всички измами и кражби, свързани с интелектуалния продукт на академичната общност, както и нагаждането, фалшифицирането и подправянето на данни в изследователския процес.

Плагиатството – като една от практиките на съзнателните измами, е изключително недопустимо, тъй като в науката се възприема като кражба и има тежки последствия за академичните изследвания и обществото. Академичната общност възприема изискванията за отдаване на заслуги и признание, държи на коректното използване на чуждите резултати и цитирането, като същевременно се обявява категорично срещу плагиатството. Плагиатството е еднакво недопустимо както за преподавателите и изследователите, така и за студентите и докторантите в конкретната им творческа дейност.

Небрежността в изследването, преподаването, публикуването и възпроизвеждането на знания също е недопустима, защото е отклонение от възприетите стандарти в науката – както методологични, така и етични. Недопустимо е поради небрежност да се нарушават методологичните норми на съответното изследване, а също и да се представя непроверена и невярна информация, да се нарушава научната публичност в установените практики и процедури при съобщаването или публикуването на научни резултати, да се жертва качеството на научния продукт заради количеството или бързината, да се допуска negliжиране на обучението.

Конфликтът на ценности и интереси е недопустима практика, която нарушава баланса на академичната среда и пречи за постигането на ефективни резултати. Необходими са предварителни мерки, за да се избягват потенциалните възможности за конфликт на интереси във всички дейности на Университета - преподаване, научни изследвания, управление, администриране.

Възползването е недопустимо в академичното общуване. Еднакво неетични са както недобросъвестното възползване от чужд авторитет и име, така и възползването от чужд труд, което се приема за експлоатация. Недопустимо е също възползването от заеманата административна длъжност.

Недопустими са всички практики, които се приемат като неетични в съвременния обществен живот и организационното общуване - дискриминация, насилие, злоупотреби с ресурси, нелоялност, нарушаване на регламентираното поведение и разпоредбите (правни, административни и други).

IX. КОМИСИЯ ЗА АКАДЕМИЧНА ЕТИКА

Академичният съвет в рамките на своя мандат създава Комисия за академична етика, определя нейните цели, правила и структура, избира членовете ѝ и определя техните отговорности. Комисията за академична етика се състои от председател и четирима членове, които са авторитетни членове на академичната общност в Университета. Председателят и членовете на Комисията за академична етика действат обективно и независимо от административните длъжности, които евентуално заемат в Университета. Становищата и проекторешенията се приемат с обикновено мнозинство в едномесечен срок от подаване на сигнал или поставяне на задача. Заинтересованите лица и органи се информират в едноседмичен срок от приемането на становището.

Целта на Комисията за академична етика е да насърчава и гарантира спазването на Етичния кодекс на Университета.

Задачите на Комисията за академична етика са да наблюдава спазването на Етичния кодекс, да изказва компетентни становища на основата на добри академични практики и да предлага на Академичния съвет етично обосновани решения на по-сложни казуси.

Комисията за академична етика може да се сезира, но също и да се самосезира, за да предприеме разследване на определен казус в академичната среда на Университета.

X. ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Общото събрание на УНСС приема настоящия Етичен кодекс на
19.12.2011 г.